

oblikovalec nenavadnih doživljajev ter kot razsojevalec ljudi in idej, kar vse srečamo v tem živahno napisanem tekstu, boljši prav tedaj, ko svoje kreativne sile koncentrira okrog človeka kot takega, okrog njegovega boja za obstanek in zadovoljevanja intimnih potreb, manj pristen pa je takrat, ko s stališča svoje nazorske usmerjenosti dirigira dejanja in miselnost svojih ljudi. In končno: zdi se celo, da njegova občečloveška prizadetost in vzporedno s tem potrebna umetniška objektivnost rasteta ravno tedaj, ko se oddaljuje od domačih tal in se s svojimi osebami presaja na tuje, kjer naša politična nasprotja izgubljajo važnost in pomen. Nemara je prav zaradi tega razlika med črno-belo preprostostjo v zgodbi z Vesno, Gregorjem in Urbasom in med naravnost imenitno Bettyno pripovedjo tako občutna.

Če sedaj upoštevamo vse te trditve, ki so seveda lahko tudi samo subjektivne domneve, potem se nam zdi že razumljivo in naravno, da je Ingolič v dosedanjih romanih z izseljensko tematiko uspel ustvariti že dokaj dobrih postav. Prav gotovo pa Lastovka čez ocean in nekateri njeni ljudje v tej široki družbi niso na zadnjem mestu.

Jože Šifrer

ZARES NESPODOBNE BASNI. To je obsežna knjiga* verzificiranih kramljanj o živalskih lastnostih, kakor se za basni spodobi, pa ne samo to, še drugačne puščice in anekdote so v knjigi, in ker so napisane gostobesedno, so raztegnjene v daljše ritmiziranorimane konstrukcije. Po zgledu starih mojstrov Ezopa, La Fontaina in Krilova je tudi Bordon nagnal v svoje basni cele črede najrazličnejših živali. Ampak v tem primeru ne gre za navadno zoologijo, temveč za zoologijo človeških značajev in lastnosti. In vse bi bilo prav, če vsega tega ne bi brali že v šolskih berilih, tako pa nam Bordon s svojimi basnimi spet vsiljuje občutek zamudništva, ki ga v našem literarnem razvoju s takšnimi literati kar umetno vzdržujemo in podaljšujemo, da ja ne bi prišli kdaj na zeleno vejo. Tudi Bordon bo kriv zaradi svojih basni, ker nas bo ta neprizanesljivi občutek grizel naprej. Kajti namen basni je v njeni prosvetljsko poučni orientaciji, v nazornem vzgojitvenem poslanstvu. Ali niso teh nalog prevzele literaturi druge panoge duhovne dejavnosti in bi torej vendarle kazalo — če že človek hoče pisati basni in z njimi izpovedovati svojo sodbo o svetu — iskati ustrežnejših oblik našemu času in sedanji stopnji razvoja literature in njene funkcije?

Sicer pa ima Bordon med svojimi »nekakovsnimi« pripovednimi pesmimi ali podobnim branjem tudi aktualne teme; verjetno naj bi v tem primeru veljala oznaka »nespodobne« basni, medtem ko naj bi bile tiste klasične, po svoje povedane zgodbe o živalskih značajih »nesodobne«; zato je torej *p* na sredi v oklepaju. Ampak človek kljub volji ne odkrije nikakršnih nespodobnosti v njih, vse je tako krotko in nedolžno, v stilu poante verzificirane pripovedi Ob večni cesti »modrost, ki iz otroških ust prihaja, / nas marsikdaj z začudenjem navdaja«; v Pavlihi ali v drugih humorističnih kotičkih je povedano skorajda bolj nespodobno. Manjka jim torej ostrine in pa zadetkov v črno. Nekakšna neduhovita nagajivo hudomušna kronika zadnjih let je podana v teh aktualnih anekdotah — za dolgočasenje in ne za vznemirjanje.

* Rado Bordon, Nes(p)odobne basni. Nekakovšne pripovedne pesmi ali podobno branje s pojasnili vred. Založba Obzorja 1966.

In zato so Bordonove basni zares nespodobne, ker niso takšne, kot bi morale biti, da bi bile izzivalne, ker so prenedolžne, preveč gostobesedne, in ker so verzi, v kakršne so vključene, stesani s tesarsko cimrako, namesto da bi bili napisani z duhovitim peresom. Manjka jim torej satiričnosti in izvirnih oblik.

Poanta pesmi Vsakdo ima svoj posel je zato avtorjev bumerang, ki ni zadel ciljev in je razrezal drobovje lastnega verzekovstva:

Hudó je, če še časnik natiskuje,
kar kdaj kak rigavec v ljudi izbljuje.

Zaradi spoštovanja izvirnika ni »časnik« spremenjen v »knjigo«.

Francè Vurnik

GLEDALIŠČE

VASJA PREDAN, OD PREMIERE DO PREMIERE. Podnaslov pričujoče knjige* se glasi: *izbor kritik in esejev* — in v predgovoru nam avtor, znani slovenski gledališki kritik, razlaga tudi nekatera osnovna vodila, ki jih je upošteval, pri tem ko je iz obširnega bibliografskega seznama svojih ocen, esejev pa esejističnih zapisov, posvečenih gledališču, odbiral tiste tekste, za katere je bil prepričan, da sodijo v sklop njegove knjige: »Izmed esejev sem uvrstil tiste, ki je v njih temeljiteje razviden razsojevalni nazor ali poskus sintetične presoje posameznih pojavov, medtem ko me je pri ureditvi ocen posameznih del vodila naslednja misel: kar se da v celoti izreči sodbe o novih slovenskih dramskih delih, ki so nastajala v tem obdobju (vseh žal nisem videl, nekaterih ocen pa nisem sprejel zato, ker so ostale le skopo recenzijsko poročilo, napisano neposredno po premieri), med tujimi avtorji in deli, ki sem o njih pisal, pa izbrati predvsem tista, ki so zanimiva bodisi kot idejno-estetska orientacija programov in repertoarjev slovenskih poklicnih teatrov bodisi kot izrazitejše kritikovo stališče« (str. 7). Že iz tega uvodnega pojasnila je jasno razviden avtorjev namen in tega knjiga, potem ko jo prebereš, samo še potrjuje: izbrati vse tiste tekste, napisane približno v petnajstih letih, odkar se Predan ukvarja z gledališko publicistiko, ki bolj ali manj pričajo o formiranju (in o razvoju znotraj tega formiranja) njegovih gledaliških kriterijev, pa o njegovem gledališkem nazoru (ali bolje: o njegovem občutenju gledališča kot izredno specifične pojavnne oblike umetnosti). Tako objavlja Predan v prvem delu že znani *Esej o slovenski povojni drami* pa esejistični zapis o delu ljubljanske Drame v sezoni 1962—1963 z naslovom *Poskus opredelitve*; drugi del knjige prinaša izbor iz ocen (zvečine) povojne jugoslovanske dramatike, izbor, ki se dotika dvainštiridesetih tekstov (od teh so le trije zajeti iz hrvatske dramatike: Krležev Aretej, Marinkovičeva Glorija in Matkovičeva drama Na koncu poti), tretji del je posvečen svetovni dramatiki, izvajani po osvoboditvi na slovenskih odrskih deskah, četrti del pa je nekakšen epilog vsej knjigi in ga predstavlja Predanov kratki esejistični zapis *Gledališče danes in tukaj* (zapis, ki bi morebiti tudi zaslužil naslov *Poskus opredelitve*, vendar ne opredeljuje dela gledališkega ansambla tako kakor istoimenski, že omenjeni Predanov zapis, marveč kaže

* Vasja Predan, *Od premiere do premiere*. Založba Obzorja 1966.